

Гулька В.
студент групи СРСР-21
юрдичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: д.психол.наук, професор,
професор кафедри психології та
соціальної роботи ТНЕУ
Шандрук С.К.

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З КОРЕКЦІЇ ІНФАНТИЛІЗМУ У СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ

Як базова методика коректувально-розвиваючої діяльності використаний психолого-педагогічний експеримент. В нашому розумінні – це ефективний комплексний метод роботи із студентами в системі вищої професійної освіти, що є особливою формою семінарських групових занять і тренінгів, навчальних дисциплін спеціальності і спеціалізацій, що проводяться в рамках, виходячи із задач, поставлених начальним планом. Необхідно наголосити на ряді основних моментів методу:

1) навчальна ситуація розробляється під конкретно імітований і створюваний макет проблеми, оскільки основна задача семінару – виявлення наявності обмежень і негативних очікувань в професійній діяльності;

2) знайдені в ході рішення змодельованої ситуації варіанти вирішення призначені як для студентів – як оцінка власного потенціалу, так і для викладача – як виявлення наявності або відсутності інфантильних стратегій розвитку, вироблених в групі в результаті прослуховування курсу дисциплін.

В процесі дослідження виявилось, що не тільки студенти, але і викладачі, в більшості своїй, практично не відчувають елементів передаваного негативного досвіду, не можуть відстежити етапи і механізми формування інфантилізму. Необхідно також наголосити на почасті емоційній негативній реакції викладачів на дослідження.

Одним з напрямків прикладного дослідження постала дослідно-експериментальна робота з вивчення формування стратегії самостійного подолання інфантилізму студентами-заочниками. Суть формування стратегії самостійного подолання інфантилізму полягала в допомозі студенту-заочнику стати реальним суб'єктом свого вибору і відношення до себе в професії. Формування такої особи і професійної готовності, при якій на перший план виходить адекватність поєднання навчального, особистісного і професійного простору студента, основа подолання парадигми інфантилізації.

На першому етапі психолого-педагогічного експерименту проходило долучення випробовуваного в групу експерименту, діагностувалися і описувалися індивідуальні особистісні і поведінкові характеристики. На другому етапі дослідження виявлялася власна позиція і переважна модель поведінки і контекст відносин студента, в рамках процесу навчання в ЗВО. Третій етап включав діагностичне дослідження проблемних зон у відношенні до особистісного і поведінкового конструкту, виявлення «поля інфантилізації». Також на цьому етапі досліджувалася система професійних орієнтирів і уявлень студента в ситуації профільного навчання. На четвертому етапі одержані результати наvertsалися в індивідуальну програму рекомендацій по профілактиці і корекції інфантилізації.

Дослідно-експериментальна робота з формування стратегій професійної самореалізації студентів-заочників включала наступний зміст.

I етап: виявлення сумісних підходів педагогів і студентів-заочників до питань професійного розвитку і формування стратегії самостійного подолання інфантилізму. На даному етапі, ми проводили заняття із студентами, що вивчають дисципліни спеціалізації. Під час семінарських занять, перед викладачами була поставлена задача: визначити думку студентів щодо інфантилізму в аспекті їх особистого професійного розвитку. Другим

аспектом обговорення послужило питання щодо того, які чинники можуть сприяти або заважати професійному розвитку?

Відповіді студентів можна розділити на п'ять крупних блоків:

- професійна підготовка;
- професійний досвід;
- власна активність і індивідуальність;
- випадковість, шанс, успіх при працевлаштуванні;
- система кар'єрного зростання, супроводу і мотивації усередині організації.

Ми попросили студентів охарактеризувати ступінь важливості даних чинників і одержали наступні результати:

- 1 місце – Професійний досвід (37%) (чинник 1).
- 2 місце – Професійна підготовка (32%) (чинник 2).
- 3 місце – Випадковість, шанс, успіх при працевлаштуванні (15%) (чинник 3).
- 4 місце – Чинники внутрішньокорпоративних властивостей (11%) (чинник 4).
- 5 місце – Власна активність і індивідуальність (5%) (чинник 5).

Подібний «односторонній» розгляд студентами професійного розвитку, обмеженість власної ролі в майбутній професійній діяльності з'явилися найбільш значущим негативним показником даного етапу.

II етап дослідження: дослідження особистісної суб'єктної позиції. При вивченні формування підходів до стратегії самостійного подолання інфантилізму у студентів-заочників на етапі підготовки у ЗВО було необхідно враховувати особливості суб'єктної позиції самих студентів. Аналіз даних дозволив зробити висновок, що студенти-заочники не повною мірою сприймають навчально-професійний інфантилізм як актуальне явище, швидше більшість приймає обговорюване поняття як теоретично-деклароване, яке до реальної їх професійної діяльності не має відношення. Було відзначено, що дане явище не є прямим наслідком професійної підготовки, вона постає як індивідуальна характеристика конкретних фахівців. Інфантилізм співвідноситься з соціальною позицією індивіда, його баченням і сприйняттям навколишньої дійсності.

III етап: проблематизація. В результаті групового обговорення були одержані наступні результати: досліджувані ставлять на перше місце «відсутність можливості рівноправної участі у формуванні власної кар'єри»; на друге – «відсутність посад із задовольняючим потреби грошовим окладом», фактично, проблеми матеріального плану; на третє – «відчуття власної непотрібності і труднощі в працевлаштуванні за фахом». Порядок переваг, як правило, зберігався у більшості досліджуваних.

Таким чином, розглянуті нами показники дозволяють зробити загальний висновок по виявленню проблематики інфантилізму для студентів-заочників. Найбільшу складність для студентів-заочників представляють:

- труднощі в реалізації власних планів і життєвих стратегій;
- обмеження в прагненні бути творцем (бажання проявляти активність);
- пасивність, відсутність відчуття власної значущості.

Далі в процесі коректувально-розвиваючої роботи велика увага приділялася самозвітам і самоописам студентів, щодо проявів і динаміки інфантильних проявів.

Важливим напрямком роботи по формуванню стратегії самостійного подолання інфантилізму у студентів-заочників виступила групова робота з підготовки студентів як «експертів». Основна задача полягала у виявленні чинників, котрі сприяють формуванню адекватних конкретній особі стратегії самостійного подолання інфантилізму у студентів-заочників. Модель підготовки «експертів» може бути представлена таким чином: експертиза, в даному випадку, є специфічним процесом, здійснюваним в ході професійної діяльності (у тому числі і викладачів), включаючи цілеспрямований збір, обробку, оформлення необхідної інформації, що відноситься до об'єкта експертизи, тобто до підлеглих. Відповідно до проведеного аналізу експертно-оцінкової діяльності, що розглядається нами як одна з ланок, технології подолання негативних аспектів в стратегіях професійного розвитку, було

проведено декілька занять із студентами в експериментальних експертних групах. В рамках даних цілей, формувалися макети робочих ситуацій відповідно до специфіки спеціальності, а також проводилося тестування. Експертна діяльність стала інструментом, який дозволив закріпити сформовані стратегії професійної самореалізації у студентів, наблизити їх до реальної професійної дійсності, оскільки однією з основних задач було формування навичок самоекспертизи, тобто оцінки стратегії самостійного подолання інфантилізму у студентів-заочників.

Інфантилізм студента це особливий, деструктивний спосіб самореалізації особи в умовах навчального довілля в ЗВО, який характеризується відсутністю адекватної суб'єктної позиції по відношенню до власного професійного становлення і розвитку, відсутністю професійних і життєвих планів, реальних шляхів їх досягнення; наявністю чіткої егоїстичної орієнтації в професійній і навчальній діяльності. Інфантилізм розглядається як деструктивна стратегія самореалізації особи студента в умовах навчальної і професійної діяльності, яка виявляється:

- у відсутності мотивації в професійному розвитку;
- у формуванні системи негативних ціннісних орієнтації по відношенню до особистісного розвитку;
- у відсутності адекватного відношення до кризових життєвих ситуацій;
- навчальній і соціальній пасивності;
- неприйнятті допомоги і підтримки з боку педагогів;
- байдужості до власної успішності і в нездатності застосувати одержані знання на практиці.

Критеріями діагностики інфантилізму є:

- негативне відношення студентів до однокурсників, які прагнуть досягати високих результатів, демонструють прагнення до освоєння знань;
- негативне відношення до існуючих формальних норм і цінностей освітнього соціуму, форм роботи і взаємодії педагогів і студентів;
- активно-агресивні протестні поведінкові моделі.

Суть корекції інфантилізму молоді полягає в спільному виявленні цілей, можливостей і шляхів формування позитивних форм навчальної і професійної адаптації. Принципами корекції можуть служити наступні:

- готовність студента до прийняття допомоги і підтримки;
- опора на особисті сили і потенційні можливості особи;
- віра в ці можливості;
- орієнтація на здатність
- самостійно долати професійні перешкоди;
- спільність, співпраця, сприяння;
- конфіденційність;
- доброзичливість;
- рефлексивно-аналітичний підхід до процесу і результату.

Соціально-психологічна корекція може бути ефективною за наявності і дотриманні ряду умов:

- наявність у педагога установки на необхідність надання підтримки;
- достатній рівень соціально-психологічної підготовки;
- стиль взаємостосунків, при якому підтримка стає можливою, що склався в реальній практиці;
- урахування в коректувальній і підтримуючій, а також профілактичній роботі вікових і індивідуальних особливостей.